

ВИВЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ ВИШНІ І ДЮКІВ МДСС ІМЕНІ М.Ф. СИДОРЕНКА ІС НААН

Шкіндер-Барміна А.М., кандидат сільськогосподарських наук

Мелітопольська дослідна станція садівництва

імені М.Ф.Сидоренка ІС НААН

Багаторічна робота вітчизняних селекціонерів дозволила створити ряд сортів вишні та вишне-черешневих гібридів (дюків), що здатні оновити розповсюджений сортимент в Україні. У зв'язку з необхідністю просування нових вишне-черешневих сортів у більш північніші райони країни, а також зі змінами клімату, які спостерігаються, та виникненням епіфітотійних ситуацій необхідно постійне вивчення існуючих сортів і виділення у сучасних умовах найбільш адаптованих зразків та окремих джерел цінних господарсько-біологічних ознак для подальшої селекційної роботи з даною культурою.

Колекція вишні Мелітопольської дослідної станції садівництва (МДСС) імені М.Ф.Сидоренка нараховує 108 сортів, серед яких 56 – української селекції, в т.ч. 44 – МДСС імені М.Ф.Сидоренка, 7 – Артемівської дослідної станції розсадництва, 3 – Інституту помології ім. Л.П. Симиренка НААН України, дві місцеві форми. Сорти закордонної селекції мають походження з 11 країн: Англії, Бельгії, Угорщини, Німеччини, Італії, Польщі, Росії, США, Франції, Чехії, Словаччини.

Для виділення сортів-джерел цінних господарсько-біологічних ознак проводиться щорічне визначення особливостей плодоношення та стійкості зразків до несприятливих умов довкілля.

Так, в умовах холодної зими 2005/06 рр. з температурним мінімумом 23 січня 2006 р. в м. Мелітополь до мінус 26,3°C, а на дослідній ділянці – до мінус 29,0°C, виділено сорти-джерела зимостійкості генеративних бруньок: Рассвет, Експромт, Примітна, Избранница, Искушение, Шалуня, Університетська, Орловська рання (вимерзло до 15 % генеративних бруньок) та середньої стійкості: Вісниця, Встреча, Мелітопольська радість, Прізваніє, Ерудитка, Мелітопольська десертна, Фермерська, Мелітопольська пурпурна (вимерзло до 30 % генеративних бруньок).

Пізньювесняні заморозки за період досліджень зафіксовано у 2004

(04.04 до мінус 9,0 °C), 2007 (22.04 до мінус 4,0°C), 2009 (20, 22-24.04 до мінус 6,0°C), 2011 (13.04 до мінус 1,5 °C), 2014 (03.04 до мінус 5,2°C) та 2015 рр. (22.04 до мінус 1,3°C). Найбільше пошкодження спричинили квітневі заморозки 2009 р., коли генеративні утворення більшості сортів перебували у фазі відокремлення бутонів та пухкого бутона, а у 14 сортів розпочалося цвітіння. Підмерзання бутонів становило від 30,0 до 97,1%, а найменшим було у зразків Фермерська (30,0%), Шалунья (30,6%), Вдохновеніє (31,0%), Видумка (33,9%), Візаві (37,9%).

Виділення стійких сортів до найбільш небезпечних для цієї культури грибних хвороб проводиться на фоні системи захисту, прийнятої у ДП ДГ «Мелітопольське», яка передбачає три – п'ять обприскувань від комплексу грибних хвороб. Вегетаційні періоди 2008, 2009, 2010 та 2011 рр. вирізнялись сильним розвитком моніліального опіку, а для розвитку кокомікозу сприятливі умови склались у 2004, 2005, 2006, 2010 й 2011 рр., що дало можливість виділити сорти з польовою стійкістю до цих хвороб: до моніліального опіку – Амулет, Відродження, Гріот мелітопольський, Гріот Подбельський, Дюк Туровцевої, Мелітопольська новинка, Мелітопольська радість, Нарядна, Нотка, Орловська рання, Сіянець Туровцевої, Солідарність, Елегія, D-076, Morasca Alfonsine, Nabella, H – 172; до кокомікозу – Ізбранниця, Калінінградська, Каприз, Прізваніє, Рандеву, Ранній десерт, Рассвет, Солідарність, Спутниця, Експромт, Erdi biterma.

За ознакою скороплідності виділено сорти Амулет, Ізбранниця, Імперіал, Малишка Саратовська, Ночка №2, Ожиданіє, Прізваніє, Примітна, Рассвет, Рекселе, Шпанка донецька. Для селекційної роботи на великоплідність вишні рекомендуються зразки з дуже великими плодами (понад 6,2 г) і незначною або середньою варіацією цієї ознаки за роками: Сіянець Туровцевої, Спутниця, Мелітопольська новинка, Гріот мелітопольський, Ігрушка, Мелітопольська пурпурна, Елегія, Солідарність, Ерудитка.

Серед виділених у роботі 60 сортів-джерел окремих цінних ознак відібрано 20, котрі поєднують три та більше цінних ознак. Найбільший інтерес для селекції представляють сорти Амулет, Встреча, Гріот мелітопольський, Ігрушка, Мелітопольська радість, Мелітопольська пурпурна, Прізваніє, Солідарність, Шалунья, Чудо вишня. Ці сорти рекомендуються для використання в селекційній роботі з метою отримання нових урожайних сортів з плодами високої якості. За період з 2004 по 2015 рр. у гібридизації для створення нових сортів вишні й дюків було залучено 31 сорт вітчизняної та закордонної селекції, як

є донорами та джерелами вказаних цінних господарсько-біологічних ознак.

З 2005 по 2009 рр. на три сорти – Шалунья, Встреча, Відродження – отримано “Свідоцтва про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні”.

До Національного центру генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ) за період з 2009 по 2014 рр. подано заявки на отримання “Свідоцтва про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні” на шість сортів вишні: Ранній десерт, Сіянець Туровцевої, Солідарність, Мелітопольська пурпурна, Мелітопольська радість, Нарядна.

В результаті вивчення колекції, виділення сортів-еталонів та джерел біологічних й господарсько цінних ознак були отримані “Свідоцтва про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні”, що дозволило сформуванню й зареєструвати в НЦГРРУ ознакову колекцію вишні за ознаками відмінності.

Таким чином, сформовано ознакову колекцію вишні, постійно проводиться поповнення колекції та вивчення колекційних зразків в умовах Південного Степу України, щорічно з наявного генофонду виділяються джерела окремих та комплексу цінних ознак. Це дає можливість удосконалення сортименту вишні, як за рахунок існуючих, так і шляхом створення нових адаптованих сортів.